

Konkurentnost zemalja srednje i istočne Europe: osvrt na **Bugarsku**

Travanj 2018.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
Sektor za finansijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize
Odjel za makroekonomske analize

1. UVODNO

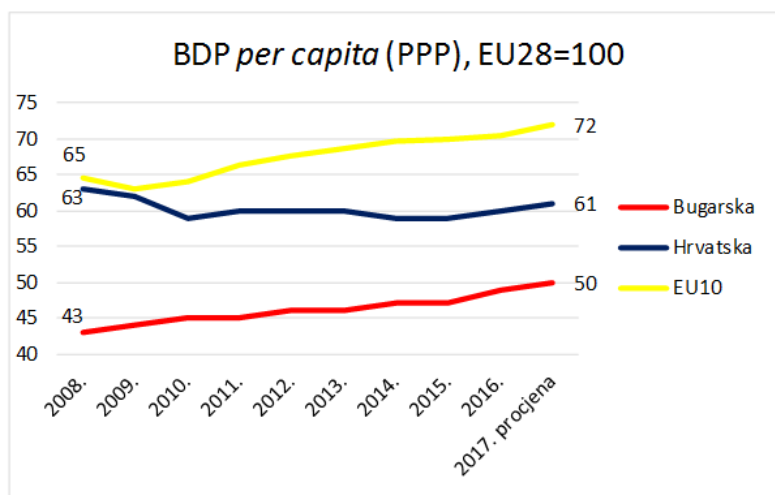
Nakon najdulje i najdublje recesije u posljednjem desetljeću (2009. – 2015.), zbog relativno (pre)sporog oporavka u posljednje tri godine, Hrvatska danas zaostaje za prosjekom deset zemalja iz srednje i istočne Europe (EU10)¹ koje su prošle proces tranzicije iz planske u tržišnu ekonomiju, a danas s Hrvatskom dijele članstvo u EU. Pritom, pojedinačno, od deset navedenih zemalja, njih osam ima viši a jedna (Rumunjska) otprilike isti životni standard (izražen kroz BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći koji anulira utjecaj različitih razina cijena). Jedina je zemlja EU10 u kojoj prosječni stanovnik proizvodi manje godišnjega BDP-a ostala Bugarska. No bugarsko se gospodarstvo posljednjih osam godina ocjenjuje konkurentnijim od hrvatskoga te raste jednom od najdinamičnijih stopa među zemljama EU10, čime se zaostajanje za Hrvatskom kontinuirano smanjuje te „prijeti“ ostaviti Hrvatsku na samom začelju EU10 (ujedno i EU28).

No relativno brži razvoj Bugarske posljednjih godina ujedno otvara prostor hrvatskim investitorima i hrvatskim izvoznicima za plasmane, odnosno predstavlja dobro potencijalno tržište hrvatskog izvoza i investicija. U ovom osvrtu uspoređujemo osnovne značajke i razvoj konkurentnosti Bugarske u usporedbi s Hrvatskom kako bismo približili značajke i dinamiku bugarskoga tržišta.

2. GOSPODARSKE ZNAČAJKE

	BUGARSKA 	HRVATSKA
Broj stanovnika:	7 101,9 milijuna (procjena 2017.)	4 125,7 milijuna (procjena 2017.)
Broj stanovnika kao postotak ukupnog stanovništva EU-a:	1,4% (2017.)	0,8% (2017.)
Bruto domaći proizvod (BDP):	50,4 milijarde EUR (2017.)	48,7 milijardi EUR (2017.)
BDP kao postotak BDP-a EU28:	0,3% (2017.)	0,3% (2017.)
Datum pristupanja EU-u:	1. siječnja 2007.	1. srpnja 2013.
Valuta:	bugarski lev (BGN)	hrvatska kuna (HRK)

Bugarska je najmanje razvijena zemlja skupine EU10, kao i cijele EU: njen se BDP nalazi na polovini prosjeka EU28 (49% u 2016.) te na 70% prosjeka EU10 (2016.). No Bugarska od 2008. godine raste dinamičnije i od prosjeka EU28 i od prosjeka EU10, prosječno godišnje 1,9%. Naime, Bugarska je imala

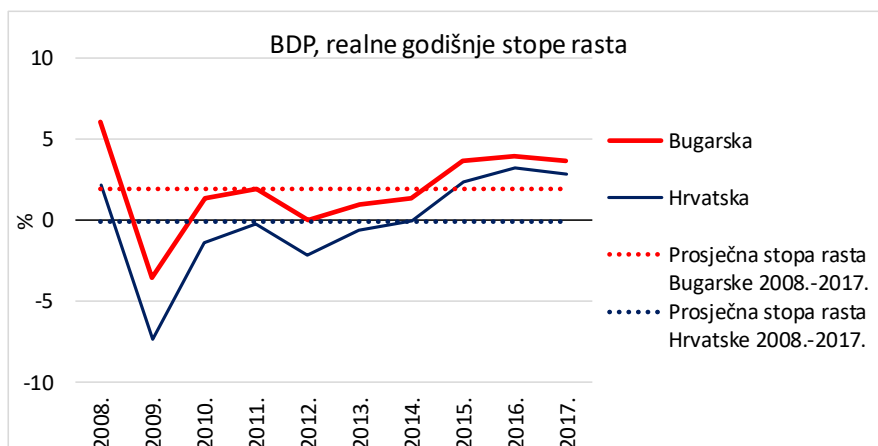
Izvor: Eurostat, obrada HGK

tek jednu godinu recesije (pad BDP-a od 3,6% 2009. godine) te je bila četvrta među zemljama EU10 i šesta među članicama EU28 s najvišim prosječnim godišnjim gospodarskim rastom od 2008. do 2017. godine. U istom je razdoblju Hrvatska imala negativni prosječni rast od -0,2% te je bila peta najgora članica EU28 (nakon Grčke, Italije, Finske i Cipra) i jedina članica EU10 koja je imala negativni prosječni rast u promatranom razdoblju.

¹ Rumunjska, Bugarska, Slovačka, Slovenija, Češka, Poljska, Litva, Latvija, Estonija, Mađarska

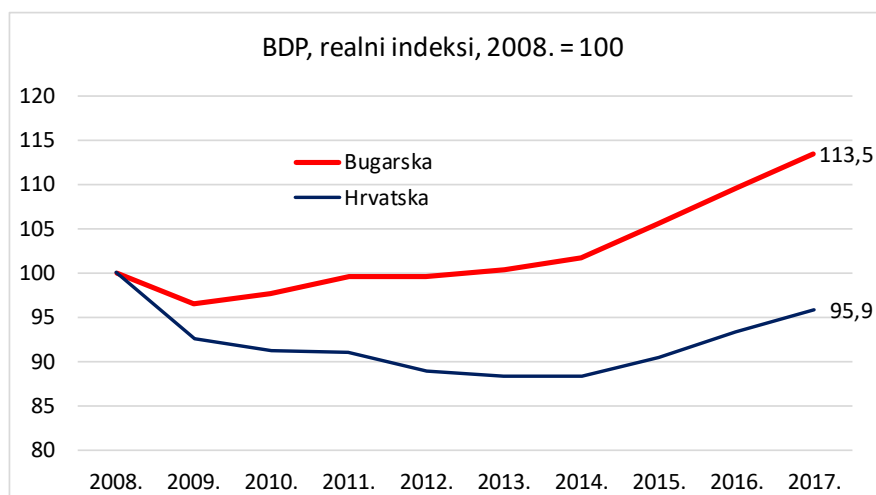
Tako je razvijenost Bugarske 2008. godine bila na 67% razvijenosti prosječne članice EU10, a sada je na 70% (2016.), dok je razvijenost Hrvatske 2008. godine bila na 98% razvijenosti prosječne članice EU10, a sada je na 85% (2016.).

Zbog takvih odnosa dinamike rasta, Bugarska se od 2008. godine primakla prosjeku EU28 za 6 (prema procjenama za 2017. godinu 7) postotnih bodova, dok je Hrvatska pogoršala svoju poziciju za 3 (prema procjenama za 2017. godinu 2) postotna boda.

Izvor: Eurostat, obrada HGK

Bugarska danas u odnosu na 2008. godinu stvara 13,5% veći realni BDP (2017.), a Hrvatska 4,1% manji (2017.).

Izvor: Eurostat, obrada HGK

Razlika u strukturama gospodarstava Bugarske i Hrvatske vidljiva je u strukturi BDP-a, koja u ovom slučaju pokazuje **veću međunarodnu otvorenost bugarskoga gospodarstva od hrvatskoga i razliku u samoj strukturi međunarodne razmjene**. U Bugarskoj je vrijednost izvezeno robe viša oko tri puta od vrijednosti koja se ostvaruje pri izvozu usluga – suprotno od Hrvatske gdje je vrijednost izvoza usluga veća od vrijednosti izvoza roba. U ukupnoj bugarskoj potražnji (BDP-u) 60% čini domaća potražnja, 40% inozemna, pri čemu se 39% ukupne potražnje zadovoljava uvozom roba i usluga. Kod Hrvatske, od ukupne potražnje, nešto više (66%) čini domaća, ali se i manje ukupne potražnje pokriva uvozom (32%) nego u Bugarskoj.

Vrijednost bugarskog robnog izvoza gotovo je dvostruko veći od hrvatskoga u apsolutnim iznosima, no Bugarska ima i gotovo dvostruko veći broj stanovnika, pa vrijednost bugarskoga izvoza po stanovniku nije puno veća od hrvatskoga (oko 10%). **No Bugarska ima znatno veći značaj izvoza u formiranju BDP-a nego Hrvatska, posebno izvoza roba.** Naime, omjer vrijednosti izvoza roba i usluga u okviru BDP-a Bugarske iznosi 64% vrijednosti BDP-a, dok u Hrvatskoj iznosi 49%. Kada se promatraju samo robe, **omjer vrijednosti izvoza roba i BDP-a u Bugarskoj iznosi 48%, a u Hrvatskoj tek 23%.**

Struktura BDP-a Bugarske i Hrvatske u 2016. godini

	Domaća potražnja		Inozemna potražnja			Uvoz roba i usluga			Bruto domaći proizvod (tržišne cijene)
	Konačna potrošnja	Bruto investicije	Izvoz roba i usluga	Robe	Usluge	Ukupno	Robe	Usluge	
Bugarska, mil. leva	72.049	18.020	60.223	45.187	15.036	-56.163	-47.112	-9.051	94.130
- struktura (%)	77	19	64	48	16	-60	-50	-10	100
Hrvatska, mil. kuna	269.144	70.418	171.256	79.176	92.081	-161.408	-134.449	-26.959	349.410
- struktura (%)	77	20	49	23	26	-46	-38	-8	100

Izvor: DZS, Statistički ured Bugarske, obrada HGK

To pokazuje da je bugarsko gospodarstvo više oslonjeno na izvoz od hrvatskoga, u okviru čega je izvoz roba dominantan, za razliku od hrvatskoga čiji je izvoz, osim što je prenizak, u (pre)velikoj mjeri oslonjen na izvoz usluga u kojima prevladavaju usluge povezane s turizmom.

Iako obje zemlje ostvaruju robni deficit, bugarski je vrlo nizak (uvoz je oko 4% veći od izvoza), dok je hrvatski izuzetno visok (uvoz roba je oko 70% veći od izvoza). Kod obje zemlje se deficit u robnoj razmjeni u potpunosti kompenzira suficitom u razmjeni usluga, pa obje zemlje imaju suficit u ukupnoj razmjeni roba i usluga. Kod Bugarske, malom je robnom deficitu dovoljan mali suficit usluga, a Hrvatskoj je zbog izuzetno visokog robnog deficita potreban i izuzetno visok uslužni suficit koji se ostvaruje zbog isključivo jedne djelatnosti, turizma.

Razlika između strukture hrvatskoga i bugarskoga gospodarstva vidljiva je i u raspodjeli djelatnosti koje čine bruto dodanu vrijednost, ali i promjene njihove važnosti unutar BDV-a u posljednjih nekoliko godina. Objе zemlje imaju najveće udjele industrije i skupine usluga koju čine trgovina, prijevoz te smještaj i ugostiteljstvo u BDV-u. Pritom Bugarska ima veće značenje industrije, a Hrvatska skupine navedenih usluga.

Zanimljivo je da je kod obje zemlje prije sedam godina značaj industrije i spomenute skupine usluga u BDV-u bio isti (obje su imale udjele 20,2%), a još je zanimljivije da je identično bilo i kod Hrvatske. U promatranih sedam godina, kao najveću razliku u promjenama strukture hrvatskog i bugarskoga BDV-a, uočili smo da se **udio industrije u BDV-u u Bugarskoj znatno povećao (za 3,9 strukturalnih bodova), dok se u Hrvatskoj nije značajnije promijenio (povećanje za 0,6 strukturalnih bodova)**. S druge strane, u Hrvatskoj je najznačajnije povećan (za 2,9 strukturalnih bodova) udio spomenutih uslužnih djelatnosti, gotovo dvostruko više nego u Bugarskoj (1,5 strukturalnih bodova).

Udjeli djelatnosti u BDV-u

Djelatnosti	Bugarska 2017. (%)	Bugarska 2010. (%)	Promjena udjela 2017.-2010.	Hrvatska 2017. (%)	Hrvatska 2010. (%)	Promjena udjela 2017.-2010.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	4,3	4,8	-0,5	3,9	4,8	-0,9
Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije	24,1	20,2	3,9	20,7	20,2	0,6
Građevinarstvo	4,2	7,2	-3,0	5,3	6,7	-1,4
Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane	21,7	20,2	1,5	23,1	20,2	2,9
Informacije i komunikacije	5,5	5,0	0,5	4,5	4,9	-0,4
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	7,5	9,1	-1,6	6,1	6,7	-0,6
Poslovanje nekretninama	10,3	12,1	-1,8	9,7	9,6	0,1
Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	6,1	5,7	0,4	8,4	8,3	0,1
Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	14,1	13,7	0,4	15,0	15,6	-0,6
Ostale uslužne djelatnosti	2,3	2,2	0,1	3,2	2,9	0,3

Izvor: DZS, statistički ured Bugarske, obrada HGK

To pokazuje da se bugarsko gospodarstvo posljednjih godina više orijentiralo na industriju, dok se hrvatsko gospodarstvo više okrenulo uslugama (gdje najveće značenje ima turizam).

Struktura bugarskog i hrvatskoga uvoza dosta je slična te je među deset vrsta proizvoda koji se najviše uvoze sedam istih. Obje države najviše uvoze mineralna goriva (nafta i naftni derivati), strojeve i električne strojeve.

Deset najznačajnijih vrsta proizvoda u bugarskom uvozu 2017. godine			Deset najznačajnijih vrsta proizvoda u hrvatskom uvozu 2017. godine		
Opis	Vrijednost uvoza u 000 EUR	Udio uvoza proizvoda u ukupnom uvozu (%)	Opis	Vrijednost uvoza u 000 EUR	Udio uvoza proizvoda u ukupnom uvozu (%)
UKUPNO UVOZ	30.217.135	100,0	UKUPNO UVOZ	21.892.566	100,0
MINERALNA GORIVA, MINERALNA ULJA I PROIZVODI NJIHOVE DESTILACIJE; BITUMENSKE TVARI; MINERALNI VOSKOVI	4.212.127	13,9	MINERALNA GORIVA, MINERALNA ULJA I PROIZVODI NJIHOVE DESTILACIJE; BITUMENSKE TVARI; MINERALNI VOSKOVI	2.928.602	13,4
NUKLEARNI REAKTORI, KOTLOVI, STROJEVI, APARATI I MEHANIČKI UREĐAJI; DIJELOVI ZA NJIH	3.184.280	10,5	NUKLEARNI REAKTORI, KOTLOVI, STROJEVI, APARATI I MEHANIČKI UREĐAJI; DIJELOVI ZA NJIH	2.118.416	9,7
ELEKTRIČNI STROJEVI I OPREMA TE DIJELOVI ZA NJIH; APARATI ZA SNIMANJE I REPRODUKCIJU ZVUKA, APARATI ZA SNIMANJE I REPRODUKCIJU TELEVIZIJSKE SLIKE I ZVUKA TE DIJELOVI I PRIBOR ZA TE PROIZVODE	2.751.751	9,1	ELEKTRIČNI STROJEVI I OPREMA TE DIJELOVI ZA NJIH; APARATI ZA SNIMANJE I REPRODUKCIJU ZVUKA, APARATI ZA SNIMANJE I REPRODUKCIJU TELEVIZIJSKE SLIKE I ZVUKA TE DIJELOVI I PRIBOR ZA TE PROIZVODE	1.711.130	7,8
VOZILA, OSIM TRAČNIČKIH TE DIJELOVI I PRIBOR ZA NJIH	2.142.041	7,1	VOZILA, OSIM TRAČNIČKIH TE DIJELOVI I PRIBOR ZA NJIH	1.627.563	7,4
RUDE, TROSKE I PEPELI	1.724.068	5,7	FARMACEUTSKI PROIZVODI	1.009.308	4,6
PLASTIČNE MASE I PROIZVODI OD PLASTIČNIH MASA	1.349.888	4,5	PLASTIČNE MASE I PROIZVODI OD PLASTIČNIH MASA	934.486	4,3
FARMACEUTSKI PROIZVODI	1.256.133	4,2	ODJEĆA I PRIBOR ZA ODJEĆU, PLETENI ILI KAČKANI	596.398	2,7
ŽELJEZO I ČELIK	1.027.760	3,4	OPTIČKI, FOTOGRAFSKI, KINEMATOGRAFSKI I MJERNI INSTRUMENTI, INSTRUMENTI ZA ISPITIVANJE TOČNOSTI, MEDICINSKI INSTRUMENTI I APARATI; NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	588.775	2,7
RAZNI PROIZVODI KEMIJSKE INDUSTRIJE	682.392	2,3	PROIZVODI OD ŽELJEZA I ČELIKA	573.387	2,6
BAKAR I PROIZVODI OD BAKRA	638.231	2,1	ŽELJEZO I ČELIK	535.296	2,4

Izvor: ITC, obrada HGK

3. KONKURENTNOST

3.1. GLOBALNI INDEKS KONKURENTNOSTI

Sa strukturom i kretanjima BDP-a (i izvoza) svakako je povezan stupanj konkurentnosti zemlje na inozemnom (mogućnosti izvoza) i na domaćem tržištu (konkurentnost hrvatskih i uvoznih proizvoda, kao i sposobnost privlačenja stranih investicija u sektore koji proizvode visoku dodanu vrijednost te u sektore međunarodno razmjenjivih dobara).

Mjerenja konkurentnosti velikog broja zemalja svijeta provodi svake godine Svjetski gospodarski forum (WEF) od 1979. godine te izrađuje Globalni indeks konkurentnosti (eng. *Global Competitiveness Index – GCI*) koje je priznato kao vodeća svjetska usporedba konkurentnosti. Izrada Globalnog indeksa konkurentnosti temelji se na anketiranju poslovnih subjekata u svakoj zemlji (Ispitivanje mišljenja rukovoditelja) i statističkim podacima. U posljednjem izvještaju 2017./18. obrađeni su odgovori 12.775 ispitanika (poslovnih rukovoditelja) iz 137 zemalja svijeta. GCI definira konkurentnost kao skup

institucija, politika i čimbenika koji određuju razinu produktivnosti neke zemlje, a razina produktivnosti određuje razinu prosperiteta koju gospodarstvo može postići. Razina produktivnosti također određuje stope povrata dobivenih ulaganjem u gospodarstvo, što je temeljni pokretač njezinih stopa rasta. Drugim riječima, konkurentna ekonomija s vremenom raste brže.

Time je Bugarska bila šesta najbolje ocijenjena zemlja EU10, poslije Estonije (29.), Češke (31.), Poljske (39.), Litve (41.) i Slovenije (48.). Hrvatska je istodobno ocijenjena najgorom pozicijom od svih zemalja EU10, a od Bugarske je bila lošije rangirana za 25 mjesta.

Konkurentnost Bugarske je 49. pozicijom na svijetu bila najbolje ocijenjena u posljednjem desetljeću te je njen kontinuiran napredak na globalnoj ljestvici očit. **Naime, rang Bugarske je sada bolji za čak 27 mjesta u odnosu na 2008. godinu (kada je bila najlošije rangirana zemlja EU10 te je od Hrvatske bila lošija za 15 mjesta).** Kod Hrvatske je obrnuto: Hrvatska je danas lošije rangirana nego prije deset godina za 13 mjesta.

Bugarska je napredovala u rangu konkurentnosti u posljednjih deset godina najviše od svih zemalja EU10. To znači da je napredak bugarske konkurentnosti u posljednjem desetljeću bio znatno brži od napretka ostalih zemalja iz skupine EU10, dok je kretanje hrvatske konkurentnosti bilo nepovoljnije nego u svim zemljama EU10. U posljednjih se osam godina bugarsko gospodarstvo ocjenjuje konkurentnijim od hrvatskoga.

Zaostajanje bugarskog ranga za prosječnim rangom EU10 značajno je smanjeno, s 25. mjesta 2008. godine za samo jedno mjesto 2017. godine. Kod Hrvatske je obrnuto: za prosjekom EU10 Hrvatska je 2008. godine zaostajala za 10 mjesta, a sada zaostaje 26 mjesta.

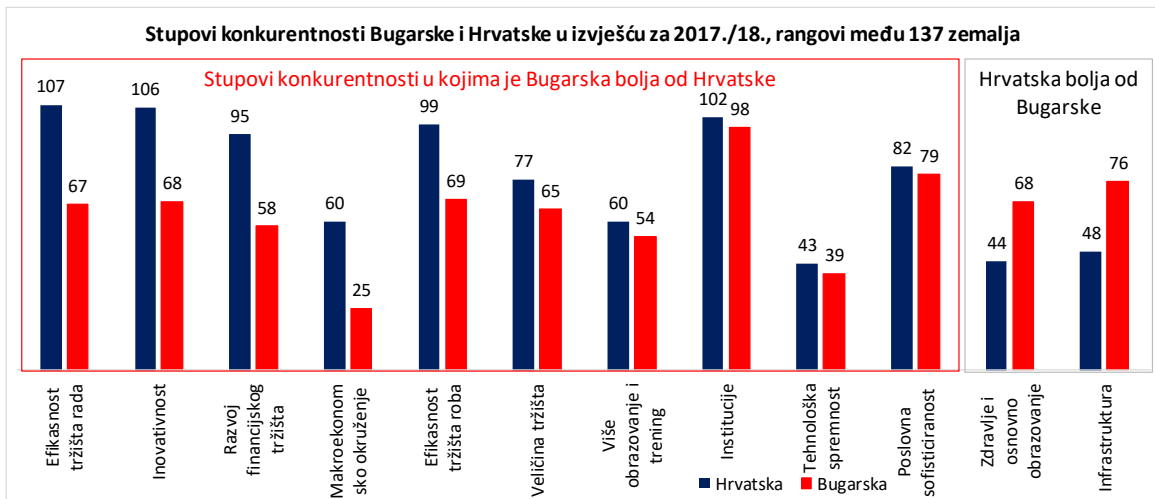
Rangovi Bugarske, Hrvatske i prosjeka EU10 od 2008. do 2018. godine

Izveštaj WEF-a	RANGOVI		Prosjeak EU10	ZAOSTAJANJE RANGA BUGARSKE PREMA RANGU EU10 (BROJ MJESTA)	ZAOSTAJANJE RANGA HRVATSKE PREMA RANGU EU10 (BROJ MJESTA)
	HRVATSKA	BUGARSKA			
2017-18 (rang među 137 zemalja)	74	49	48	+1	+26
2016-17 (rang među 138 zemalja)	74	50	48	+2	+26
2015-16 (rang među 140 zemalja)	77	54	48	+6	+29
2014-15 (rang među 144 zemlje)	77	54	51	+3	+26
2013-14 (rang među 148 zemalja)	75	57	56	+1	+19
2012-13 (rang među 144 zemlje)	81	62	54	+8	+27
2011-12 (rang među 142 zemlje)	76	74	55	+20	+21
2010-11 (rang među 139 zemalja)	77	71	52	+19	+25
2009-10 (rang među 133 zemlje)	72	76	52	+25	+20
2008-09 (rang među 134 zemlje)	61	76	51	+25	+10

Izvor: izvješća WEF-a, obrada HGK

Konkurentnost bugarskoga gospodarstva mjerena Globalnim indeksom konkurentnosti prema posljednjem je izvješću (2017./18.) ocijenjena 49. pozicijom od 137 zemalja svijeta.

U Bugarskoj su najbolje ocijenjena područja konkurentnosti u posljednjem izvješću bila Makroekonomsko okruženje i Tehnološka spremnost, a najlošije Institucije i Poslovna sofisticiranost. U svim stupovima konkurentnosti Bugarska je bila bolja od Hrvatske, osima u dva: Zdravlje i osnovno obrazovanje i Infrastruktura.

Izvor: izvješća WEF-a, obrada HGK

Najveća je razlika u rangovima Hrvatske i Bugarske u posljednjem izvješću bila u području Efikasnosti tržišta rada, gdje je Bugarska bila bolje rangirana od Hrvatske za 40 mjesta.

Učinkovitost i fleksibilnost tržišta rada ključni su za osiguranje da su radnici raspoređeni na svoju najučinkovitiju upotrebu u gospodarstvu i da imaju poticaje da daju najbolje u svom poslu. Stoga tržište rada mora imati fleksibilnost da se radnici brzo prebace s jedne ekonomske aktivnosti u drugu, uz niske troškove, i dopuštaju fluktuacije plaća bez mnogo socijalnih poremećaja. Učinkovita tržišta rada također moraju osigurati jasne snažne poticaje za zaposlenike i promovirati meritokraciju na radnom mjestu te moraju osigurati ravnopravnost žena i muškaraca u poslovnom okružju. Zajedno, ti čimbenici pozitivno utječu na uspješnost radnika i atraktivnost zemlje da privlače radnike s posebnim vještinama, dva aspekta tržišta rada koja postaju sve važnija jer se pojavljuju nestašice vještina.

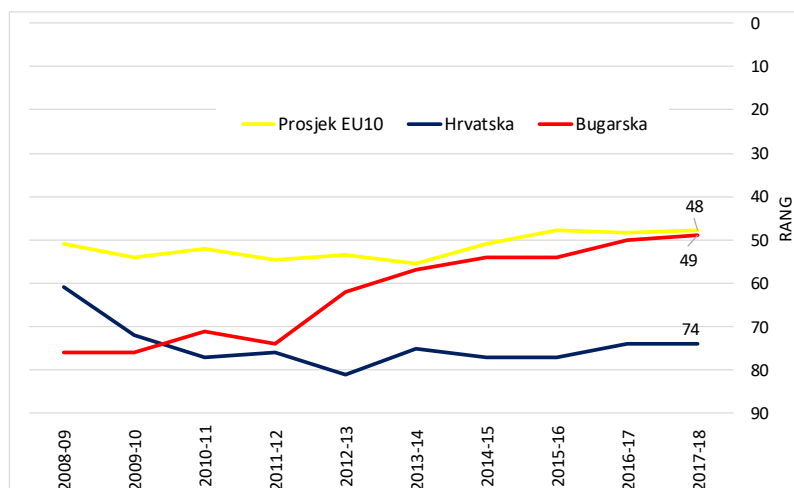
Bugarska je u odnosu na 2008. godinu napredovala u rang u svim stupovima konkurentnosti osim u trima, gdje je stagnirala (Efikasnost tržišta rada, Zdravlje i osnovno obrazovanje i Veličina tržišta). Hrvatska je u istoj usporedbi nazadovala u svim stupovima konkurentnosti osim u četirima, gdje je stagnirala (Infrastruktura, Makroekonomsko okruženje, Zdravlje i osnovno obrazovanje, Tehnološka spremnost).

Bugarska je najveći napredak u rang u od 2008. godine do danas postigla kod stupova konkurentnosti **Makroekonomsko okruženje i Inovativnost.**

U području Inovativnost Bugarska je u posljednjem izvješću ocijenjena kao 68. zemlja na svijetu među 137 zemalja te je u odnosu na 2008. godinu napredovala za 28 mjesta. Usporedno, Hrvatska je trenutno na 106. mjestu te je u posljednjih deset godina nazadovala za čak 56 mjesta. Odnosno, Hrvatska je 2008. godine u ovome području bila bolja za čak 46 mjesta od Bugarske, a danas je lošija za 38 mjesta. Inovativnost je ujedno drugi stup konkurentnosti u kojem Hrvatska najviše trenutno zaostaje za Bugarskom.

Inovacija je posebno važna za visoko razvijena gospodarstva, u kojima nestaje mogućnost generiranja veće vrijednosti samo integracijom i prilagođavanjem egzogenih tehnologija. U tim gospodarstvima tvrtke moraju dizajnirati i razvijati najsuvremenije proizvode i procese kako bi održali konkurentnu prednost i napredovali prema još višoj dodanoj vrijednosti. Ovo napredovanje zahtijeva okruže koje pogoduje inovativnoj aktivnosti koju podržava i javni i privatni sektor. To znači dovoljno ulaganja u istraživanje i razvoj (R & D), osobito u privatnom sektoru; prisutnost visokokvalitetnih znanstvenoistraživačkih institucija koje mogu stvoriti osnovna znanja potrebna za izgradnju novih tehnologija; opsežna suradnja u istraživanju i tehnološkom razvoju sveučilišta i industrije te zaštita intelektualnog vlasništva.

INDEKS KONKURENTNOSTI, rangovi

Izvor: izvještaji Svjetskog gospodarskog foruma, obrada HGK

Kretanje globalnog indeksa konkurentnosti i stupova konkurentnosti u Bugarskoj i Hrvatskoj

	BUGARSKA		HRVATSKA	
	Među koliko % najboljih na svijetu, raspon kretanja u razdoblju 2008.-2018.g.	Rang 2017./2018. prema rangu 2008./2009.	Među koliko % najboljih na svijetu, raspon kretanja u razdoblju 2008.-2018.g.	Rang 2017./2018. prema rangu 2008./2009.
GCI UKUPNO	36%-57%	poboljšanje	46%-56%	pogoršanje
Institucije	70%-87%	poboljšanje	55%-74%	pogoršanje
Infrastruktura	51%-77%	poboljšanje	27%-38%	stagnacija
Makroekonomsko okruženje	18%-40%	poboljšanje	37%-76%	stagnacija
Zdravlje i osnovno obrazovanje	30%-51%	stagnacija	31%-48%	stagnacija
Više obrazovanje i trening	39%-49%	poboljšanje	34%-44%	pogoršanje
Efikasnost tržišta roba	41%-61%	poboljšanje	57%-80%	pogoršanje
Efikasnost tržišta rada	34%-49%	stagnacija	51%-82%	pogoršanje
Razvoj finansijskog tržišta	42%-65%	poboljšanje	47%-69%	pogoršanje
Tehnološka spremnost	27%-42%	poboljšanje	27%-35%	stagnacija
Veličina tržišta	43%-47%	stagnacija	49%-57%	pogoršanje
Poslovna sofisticiranost	57%-73%	poboljšanje	54%-67%	pogoršanje
Inovativnost	47%-73%	poboljšanje	37%-77%	pogoršanje

Izvor: Svjetski gospodarski forum, izračun HGK

Napomena: stagnacija=oscilacije unutar 5 mjesta

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

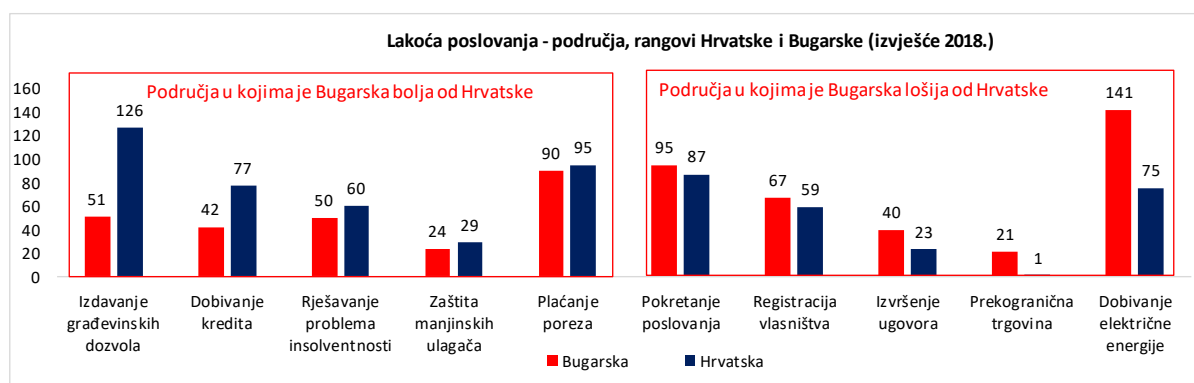
Sektor za finansijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize
Odjel za makroekonomske analize

3.2. LAKOĆA POSLOVANJA (*DOING BUSINESS*)

Dijelom povezano s Globalnim indeksom konkurentnosti (neki se podaci zajednički koriste), istraživanje Svjetske banke o lakoći poslovanja (*Doing Business*) također otkiva dimenziju konkurentnosti gospodarskog sustava.

Naime, ovo istraživanje Svjetske banke otkriva koliko je lako ili teško lokalnom poduzetniku otvarati i voditi SME tvrtke u skladu s važećim propisima. Mjeri i prati promjene u propisima koji utječu na 10 područja u životnom ciklusu poslovanja: pokretanje poslovanja, pribavljanje građevinskih dozvola, priključenje na električnu mrežu, upis prava vlasništva, dobivanje kredita, zaštita manjinskih ulagača, plaćanje poreza, prekogranična trgovina, izvršenje ugovora i rješavanje problema insolventnosti.

Prema Indeksu lakoće poslovanja (*Doing Business*), prema kojem je za 2018. godinu rangirano 190 država svijeta, Bugarska je bila na 50. mjestu, najlošijem među zemljama EU10, no i jedno mjesto bolja od Hrvatske, koja je, dakle, bila lošija od svih pojedinačnih zemalja EU10.

Izvor: Svjetska banka, obrada HGK

Dakle, prema ovome Indeksu, Bugarska nema veliku prednost u odnosu na Hrvatsku kao kod Globalnog indeksa konkurentnosti Svjetskog gospodarskoga foruma. Tako je, kada se Indeks raščlani po područjima, u pet područja Bugarska bolja od Hrvatske, ali je i u pet lošija.

I Bugarska i Hrvatska imaju najbolje rangirano područje prekogranične trgovine (Hrvatska je po tome 1., a Bugarska 21.), a najlošije dobivanje električne energije (lakoće pristupa električnoj mreži). U području ocjene lakoće priključenja na električnu mrežu, Bugarska vrlo loše stoji i u odnosu na sve rangirane zemlje, njih 190, odnosno to područje imaju lošije ocijenjeno samo 49 zemalja.

U odnosu na Hrvatsku, Bugarska ima najveću prednost u segmentu izdavanja građevinskih dozvola, gdje je bolje rangirana od Hrvatske za čak 75 mjesta.

4. ZAKLJUČNO

Na primjerima Bugarske i Hrvatske može se uočiti korelacija relativnog napretka u konkurentnosti i ukupnog gospodarskoga napretka. Iako Bugarska ostaje najmanje razvijena članica EU28 i EU10, trend u kretanju konkurentnosti koju prati trend u kretanju BDP-a znatno je povoljniji u odnosu na trendove u Hrvatskoj. **Prema posljednjim projekcijama Europske komisije, Bugarska će u ovoj i sljedećoj godini biti zemlja EU10 s trećim najvišim rastom BDP-a, dok će u istim godinama Hrvatska imati najniži (2018.) odnosno drugi najniži (2019.) rast.**

Projekcije rasta BDP-a (realne godišnje stope rasta, %)

2018.		2019.	
RUMUNJSKA	4,4	RUMUNJSKA	4,1
SLOVENIJA	4,0	SLOVAČKA	4,0
BUGARSKA	3,8	BUGARSKA	3,6
POLJSKA	3,8	POLJSKA	3,4
SLOVAČKA	3,8	SLOVENIJA	3,3
MAĐARSKA	3,6	LATVIJA	3,2
LATVIJA	3,5	MAĐARSKA	3,1
ESTONIJA	3,2	ČEŠKA	2,9
ČEŠKA	3,0	ESTONIJA	2,8
LITVA	2,9	HRVATSKA	2,7
HRVATSKA	2,8	LITVA	2,6

Izvor: Europska komisija (Autumn Forecast, studeni 2017.), obrada HGK

Veća konkurentnost Bugarske u odnosu na Hrvatsku (koja je prema Globalnom indeksu konkurentnosti i indeksu *Doing Business* nekonkurentnija od svih zemalja EU10 skupine), omogućuje stabilizaciju stopa gospodarskog rasta na višim razinama u dužem roku. Ako se konkurentnost hrvatskoga gospodarstva relativno ne poveća, Bugarska može u srednjoročnom razdoblju ostaviti Hrvatsku na samom začelju EU28 i EU10.

Naznake gdje poslovni sektor očekuje promjene koje bi učinile njihovo poslovanje konkurentnijim, pokazuju mjesta koja moraju biti u fokusu reformi. U Bugarskoj je na prvom mjestu korupcija, a u Hrvatskoj nedovoljno učinkovita državna administracija.

Najproblematičnija područja, poredak prema važnosti

Bugarska		Hrvatska
Korupcija	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Najvažniji</div> <div style="text-align: center; margin: 10px 0;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Najmanje važan</div>	Nedovoljno učinkovita državna administracija
Nedovoljno učinkovita državna administracija		Nestabilnost mjera politika
Visoke porezne stope		Kompleksnost poreznih propisa
Niska radna etika radne snage		Korupcija
Ograničen pristup financiranju		Visoke porezne stope
Neodgovarajuće obrazovana radna snaga		Nedovoljan kapacitet za inovacije
Nestabilnost mjera politika		Restriktivni radni propisi
Nestabilnost Vlade		Ograničen pristup financiranju
Kompleksnost poreznih propisa		Neodgovarajuće obrazovana radna snaga
Restriktivni radni propisi		Nestabilnost Vlade
Neodgovarajuća infrastruktura		Niska radna etika radne snage
Inflacija		Kriminal i krađa
Nedovoljan kapacitet za inovacije		Neodgovarajuća infrastruktura
Kriminal i krađa		Propisi o stranoj valuti
Loše javno zdravstvo		Loše javno zdravstvo
Propisi o stranoj valuti		Inflacija

Izvor: WEF, obrada HGK

Ovisno o tome kako i u kojoj mjeri će Bugarska i Hrvatska provoditi reforme koje će razvijati njihovu konkurentnost, razvijat će se i daljnji odnosi konkurentnosti dvaju gospodarskih sustava i njihovih gospodarskih razvijenosti.

Trenutnu dinamiku razvoja Bugarske mogu iskoristiti hrvatski investitori i izvoznici te se pozicionirati na tom rastućem tržištu koje ima veće potrebe za uvozom. Iz podataka o područjima konkurentnosti u kojima Bugarska ima najviše prostora za napredak mogu se uočiti potencijalni prostori za rast hrvatskog izvoza roba i usluga, a to su, primjerice, područje infrastrukture (građevinarstvo i proizvodnja građevnog materijala) i zdravlja (farmaceutska industrija).

KRATICE

HGK	Hrvatska gospodarska komora
BDP	Bruto domaći proizvod
EU28	Europska unija
EU10	deset zemalja EU: Bugarska, Rumunjska, Češka, Slovačka, Poljska, Mađarska, Litva, Latvija, Estonija, Slovenija
DZS	Državni zavod za statistiku
GCI	Global Competitiveness Index
WEF	World Economic Forum
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
BDV	Bruto dodana vrijednost

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovorna HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegova čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drukčije reproducirati bez navođenja izvora.